

Mokyklos ir šeimos sąveikos ypatumai S. Šalkauskio filosofijoje ir ugdymo tikrovėje

VILIJA GRINCEVIČIENĖ

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Filosofijos ir politologijos katedra, Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius

El. paštas: politologija@vgtu.lt

Straipsnyje aptariami mokyklos ir šeimos sąveikos esminiai ypatumai Stasio Šalkauskio tekstuose ir dabarties edukacinėje erdvėje – ugdymo tikrovėje. Iškeliama didžioji tezė: S. Šalkauskio filosofijoje pateikiamas mokyklos kaip bendruomenės ir kitų prigimtinių veiksnių, ypač šeimos, sąveikos modelis grindžiamas realios tikrovės pažinimo metodologija ir yra orientuotas į siekį ugdyti žmogų kaip asmenybę. Mokykla kaip bendruomenė savo funkciją gali atlikti tik tuomet, kai visi jos nariai bendrai dirba, susiklauso, siekia bendrų, su visuomeniniu gyvenimu susijusių tikslų. Iš didžiosios tezės išsirutulioja mažoji tezė: šalies švietimo sistemos kaitą reglamentuojančiuose norminiuose aktuose akcentuojama, kad mokinių tėvai / globėjai / rūpintojai yra mokyklos bendruomenės sudedamoji dalis, tačiau ugdymo tikrovėje mokyklos ir šeimos ryšiai nėra tvirti. Ilgalaikiai tyrimai atskleidė, kad didžioji dalis mokinių tėvų / globėjų / rūpintojų mokykloje lankosi ir su pedagogais kontaktuoja tik per susirinkimus arba esant reikalui. Su mokykla nuosekliai ir produktyviai bendrauja tik kas ketvirta šeima. Tačiau mokinių tėvai / globėjai / rūpintojai nėra abejingi ugdymo proceso kaitos raiškai ir norėtų bei galėtų jaustis visaverčiais mokyklos bendruomenės nariais. Akivaizdu, kad mokyklos ir šeimos sąveikos ypatumai S. Šalkauskio filosofijoje ir dabarties edukacinėje erdvėje – ugdymo tikrovėje – nėra adekvatūs.

Raktažodžiai: integralinis sintetizmas, idealistinis realizmas, mokyklos bendruomenė, šeima, ugdymo tikrovė

ĮVADAS

Anot Maceinos (1998 (1936)), kiekvienas tikras filosofas būtinai prieina prie pedagogikos. Apžvelgus tiek antikos (Pitagoras, Sokratas, Platonas, Aristotelis), tiek ir vėlesniųjų laikmečių mąstytojų (I. Kantas, G. Hegelis, Storasta-Vydūnas, J. Laužikas) tekstus akivaizdu, kad visi jie puoselėjo idėją, kaip savas koncepcijas, savą pasaulėžiūrą įtvirtinti gyvenime. H. Rolle (1926: 24) pabrėžė, „kad kiekviena gyva pasaulėžiūra, kuri turi savyje gyvenimo formavimo planą, vidiniu būtinumu siekia tam tikros pedagogikos, iš kurios ji laukia nurodymų, kaip įkūnyti josios skelbiamą gyvenimo idealą“. Per pedagogiką pasiekiami ugdymo tikrovė, kurioje visų laikmečių mąstytojai siekdavo įtvirtinti savas doktrinas, idėjas, pasaulėžiūrą. Priešingu atveju filosofinės koncepcijos būtų pasmerktos pasilikti tik teorinėje erdvėje. Neišimtis ir S. Šalkauskio tekstai. Integralinis sintetizmas ir idealistinis realizmas – išskirtinės S. Šalkauskio filosofijos žymės. Socialinė realybė (ugdymo tikrovė) suponavo filosofą kurti ir plėtoti peda-

gogines koncepcijas, kuriose realus gyvenimas derinamas su idėja – *ugdyti žmogų kaip asmenybę su visais galimais ryšiais (vidiniais ir išoriniais)*.

Pedagoginiuose S. Šalkauskio tekstuose (1998 (1933)) nubrėžtos visapusiško ugdymo gairės, išgryninti ugdymo tikslai ir idealai, aptarta tokio ugdymo esmė bei sistema, pristatyti ugdymo veiksniai (pagrindiniai (pašauktieji) – šeima, mokykla, bažnyčia bei atsitiktiniai – giminaičiai, draugai, aplinka, kultūra, visuomeninės įstaigos, draugijos, spauda), aptartos ugdymo funkcijos bei racionalumo postulatai mokyklų organizacijos sistemai iš principo tebėra aktualūs ir tobulinant ugdymo proceso kaitos modelį Lietuvos švietimo sistemai įsiintegravus į Europos Sąjungos švietimo erdvę. Tai – tarsi projektinės veiklos trajektorijos švietimo strategams, švietimo politikos formuotojams, pedagogams praktikams.

Pasak J. Vaitkevičiaus (2001: 157), S. Šalkauskio tekstuose aiški nuostata, kad mokykla kaip bendruomenė savo funkciją atliks tik tuomet, kai jos gyvenimas ir gyvenimas joje bus susijęs su emociniais išgyvenimais, visi nariai nuosekliai bendrai dirbs, tarpusavyje susiklausys, sieks bendrų, su visuomeniniu gyvenimu susijusių tikslų. Mokykla negali būti užsidariusi nuo visuomenės. Ji turi palaikyti ryšius su prigimtiniais ugdymo veiksniais – šeima, bažnyčia, valstybe. Mokyklos ir šeimos sąveikos problematikai atitinkamą dėmesį skiria filosofai, edukologai, sociologai (Maceina 1990 (1934); Vaitkevičius 2001; Dapkienė 2002; Ballantime 2001; Jovaiša 2001; Kačerauskas 2010; Targamadžė 2011).

Šio straipsnio didžioji tezė – S. Šalkauskio filosofijoje pateikiamas mokyklos kaip bendruomenės ir kitų prigimtinių veiksmų, ypač šeimos, sąveikos modelis grindžiamas realios tikrovės pažinimo metodologija ir yra orientuotas į siekį ugdyti žmogų kaip asmenybę. Mažoji tezė išsirutulioja iš didžiosios: šalies švietimo sistemos kaitą reglamentuojančiuose norminiuose aktuose akcentuojama, kad mokinių tėvai yra mokyklos bendruomenės sudedamoji dalis, tačiau ugdymo tikrovėje mokyklos ir šeimos ryšiai nėra tvirti.

Straipsnio taktika (mažosios tezės plėtotė) padiktuota strategijos (didžiosios tezės): pirmiausia bus aptariama S. Šalkauskio tekstuose minima racionali mokyklų organizavimo sistema bei mokyklos kaip bendruomenės ir kitų prigimtinių veiksmų (šeimos) esminiai sąveikos ypatumai, galiausiai atskleidžiama, kaip mokyklos ir šeimos sąveiką vertina mokinių tėvai / globėjai / rūpintojai reformuojant bendrąjį ugdymą šalies švietimo sistemai įsiintegravus į Europos Sąjungos švietimo erdvę. Remiamasi laisvojo ugdymo paradigmos idėjomis bei ugdymo filosofija, grindžiama humanizmo ir progresyvizmo nuostatomis: kokybiškas ugdymas yra tas, kuris atitinka ugdytinio prigimtį ir poreikius, skatina tobulėti; ugdymo procesas vyksta teigiamą emocinį foną skleidžiančioje aplinkoje, pozityviai bendraujant ir bendradarbiaujant ugdymo dalyviams; mokinių tėvai – mokyklos bendruomenės sudedamoji dalis.

RACIONALI MOKYKLŲ ORGANIZAVIMO SISTEMA: RACIONALIOS MOKYKLOS ORGANIZACIJOS PRINCIPAI

S. Šalkauskio filosofinio pobūdžio pedagoginiuose tekstuose (2002 (1927): 675–707) akivaizdus mokyklos ryšys su pasaulėžiūra, šeima, valstybe. Išsiginčina mintis, kad tik įvertinus šių socialinio segmentų realius tarpusavio sąveikos modelius galima kurti (projektuoti) racionalią mokyklų organizavimo sistemą. Realiame gyvenime mokykla niekada nebus izoliuota nuo šalies įsitvirtinusių politinių, religinių doktrinų. Anot filosofo, mokyklų organizacijos klausimo sprendimas turi didžiausią reikšmę visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo pakraipai, todėl kiekviena tautinė, politinė ar ideologinė grupė stengiasi turėti šitam klausimui sprendžiamą

įtaką. Todėl būtina susitarti dėl nešališko racionalumo principų (racionalumo postulatų) ir jais vadovautis formuojant mokyklų organizavimo sistemą šalyje. S. Šalkauskis pagrindė keturis racionalios mokyklos organizavimo principus, kurių turėtų būti laikomasis kuriant mokyklų sistemą šalyje:

– *Mokymo laisvės* (apsisprendimo, žodžio, bendravimo, mokyklų steigimo). Mokymo laisvės pripažinimas garantuoja šeimos laisvą apsisprendimą, kokį mokyklinį lavinimą suteikti savo vaikams. Kartu laiduojama teisė šeimoms laisvai steigti mokyklas, atitinkančias jų lūkesčius. Taip mokyklų steigimo laisvė tampa mokymo laisvės sudedamąja dalimi. Šeimos, naudodamosi teise ir prievole savo vaikams suteikti tinkamiausią mokyklinį lavinimą, laisvai prisiima atsakomybę už „mokyklos organizacijos sistemą“. Tai – akivaizdus organišką mokyklos ir šeimos ryšio pavyzdys.

– *Mokyklinės laisvės* (tėvų teisė ir galimybė pasirinkti mokyklą pagal savo pasaulėžiūrą). Mokinių tėvai turi teisę savo vaikus leisti į mokyklą, kuri maksimaliai tenkina šeimos poreikius. Niekas negali šeimai nurodyti, kokią mokyklą turi lankyti jų vaikai. Mokyklos pasirinkimas – neginčijama šeimos teisė.

– *Mokyklinės teisybės* (lygių galimybių užtikrinimas steigiant ir funkcionuojant mokyklas). Mokymo laisvės ir mokyklinės laisvės principai negalės adekvačiai reikštis tikrovėje, jeigu nebus laikomasi lygių galimybių nuostatų. Siekiamybė, kad tiek valstybinės, tiek ir privačios mokyklos ne tik turėtų analogiškas starto pozicijas, bet ir tolesnę jų veiklą (išlaikymas) būtų adekvati, ypač materialiniu lygmeniu.

– *Mokyklinės taikos* (kiekviena suinteresuota visuomenės grupė pripažįsta tokias pat teises į mokyklą, kiek nori jų turėti). Mokyklinės taikos principas tegalimas tuo atveju, kai realiai laikomasi *mokymo laisvės, mokyklinės laisvės, mokyklinės teisybės* principų. Taigi mokyklinės taikos principo turinyje tarsi glūdi anksčiau aptartieji principai. Pamatinė *mokyklinės taikos principo* idėja: *mokykloje turėtų vykti taikus tarpkultūrinis dialogas, vyrauti tautinė, politinė, ideologinė santarvė.*

S. Šalkauskio pagrįsti racionalios mokyklos organizavimo principai (mokymo laisvės, mokyklinės laisvės, mokyklinės teisybės, mokyklinės taikos) iš esmės brėžia mokyklos ir šeimos sąveikos trajektorijas, kai tiek viena, tiek ir kita institucija pripažįsta paritetą ir veikia jo pagrindu.

MOKYKLA IR ŠEIMA

Mokykla ir šeima – pagrindiniai socializacijos institutai (socializacijos agentai). Jų sąveikai daugiau ar mažiau dėmesio yra skyrę skirtingų filosofinių srovių atstovai, nes socializacijos praktikoje ypač aktualu derinti, koordinuoti ir atitinkamai koreguoti minėtų *agentų* (mokyklos ir šeimos) veiklą. S. Šalkauskio tekstuose mokyklos ir šeimos santykiai pagrindžiami trijų aspektų (nuostatų) sintezės kontekste:

– *Ugdomosios tėvų teisės bei prievolės savo vaikų atžvilgiu.* Šio aspekto pagrindinė idėja: vaikas nėra nuosavybė (daiktas) nei visuomenės, nei valstybės, nei šeimos; vaikas kaip bręstanti asmenybė – *tampas asmuo* – turi teisę reikalauti *pagalbos* iš tėvų; ugdyti vaikus – ne tik tėvų prievolė savo vaikų atžvilgiu, bet ir išskirtinė teisė; valstybė laiduoja šeimai deramą paramą ugdant vaikus, o vaikams – teisę gauti iš tėvų tokį auklėjimą bei lavinimą, kokį jie sugeba užtikrinti savo vaikams. Tėvų teisės bei prievolės ugdyti savo vaikus ir suponuoja *mokymo laisvės* principą, kuris apima mokyklų steigimo ir pasirinkimo laisvę bei tėvų teisę kontroliuoti vaikams teikiamą lavinimą. Bet tai įmanoma tik esant organiškai šeimos ir mokyklos sąveikai.

– *Mokykla kaip papildomas šeiminio auklėjimo tęsinys.* Šios nuostatos pagrindinė idėja: mokykla iš esmės ugdymo atžvilgiu turi būti ne kas kita, kaip šeimos židinio puoselėtoja ir tęsėja, o mokytojas – patikimas ir įgaliotas asmuo, privalantis ugdomąją veiklą suderinti su auklėjimu šeimoje, tėvų suteikiamu savo vaikams. Nesant deramo mokyklos ir šeimos sutarimo, neįmanomas visapusiškas ugdymas, t. y. ugdymo sistemos principai tebus realizuojami tik teoriškai. Socialinės normos ir vertybės tegali būti perimamos tik iš dalies, todėl tikėtina, kad tik iš dalies pasieks ir vidinį bręstančios asmenybės pasaulį. Sutarimas tarp ugdomųjų veiksmų – būtina nuoseklaus, planingo ir tikslingo ugdomojo veikimo sąlyga. Kartu tai ir garantas mokytojui, kad jis turės galimybę dirbti pedagoginį darbą nekonfliktuodamas su savo sąžine, t. y. būdamas savimi. Taip laiduojama laisvė tiek tėvams, tiek mokytojams. Tačiau, anot S. Šalkauskio, minima situacija visais atžvilgiais lengviau susiformuoja privačiose mokyklose, kurių steigime ir veikloje dalyvauja tik tam tikra visuomenės dalis, t. y. tik tam tikrą pasaulėžiūrą pripažįstančios šeimos. Mokyklinės laisvės principas iš esmės ir yra suponuotas nuostatos, kad mokyklos ugdomasis veikimas neturi nutolti nuo mokinių šeimose pripažįstamų vertybių bei pasaulėžiūros. Tėvai naudojami teise savo vaikams parinkti mokyklą, atitinkančią (artimą) jų pasaulėžiūrą.

– *Tėvų teisės mokyklos atžvilgiu.* Pagrindinė idėja: vaikams lankant mokyklą tėvų teisės ir prievolės jų ugdymo atžvilgiu išlieka iki pilnos brandos; glaudūs visų ugdymo dalyvių (vaikų, tėvų ir mokytojų) santykiai laiduoja palankias sąlygas reikšties *ugdomajai veiklai*; tėvų kontrolės teisė mokyklos atžvilgiu (ugdymo proceso kontrolės atžvilgiu) galima: a) kai tėvai yra mokyklos steigėjai, b) kai su privačia mokykla yra susitarta dėl ideologinės ugdymo pakraipos, c) kai tėvai leidžia vaikus į valstybinę mokyklą tik todėl, kad neturi kito pasirinkimo. Atžaloms pradėjus lankyti mokyklą, tėvai dalį teisių perleidžia pedagoginiam personalui, tačiau jie naudojami teise *savų kompetencijų ribose* kontroliuoti vaikų ugdytojus. Vis dėlto tėvų teisės mokyklos atžvilgiu privačių mokyklų sistemoje išreikštos aiškiau negu valstybinėse mokyklose.

Akivaizdu, kad trijų aspektų (ugdomosios tėvų teisės bei prievolės savo vaikų atžvilgiu, mokykla kaip papildomas auklėjimo šeimoje tęsinys, tėvų teisės mokyklos atžvilgiu) sintezė, akcentuota ir pagrįsta S. Šalkauskio tekstuose, atvėrė galimybę mokyklos ir šeimos sąveikai plėtotis iki organiškios partnerystės ir veikti pariteto pagrindu.

MOKYKLOS IR ŠEIMOS SĄVEIKA UGDYMO TIKROVĖJE

Pedagoginiuose S. Šalkauskio tekstuose, ypač *Racionalioje mokyklų organizacijos sistemoje* (1927), akivaizdžiai pabrėžiama mokyklos ir šeimos (socializacijos institutų ir agentų) sąveikos būtinybė. Organiškai sąveikaujant mokyklai ir šeimai, vaikas kaip bręstanti asmenybė – *tampas asmuo* – suvokiamas kaip socialinių santykių subjektas ir objektas. Vaikas kaip objektas patiria socialinės aplinkos, kurią sukuria sąveikaudami pagrindiniai socializacijos institutai (agentai) – mokykla ir šeima, poveikį, o kaip subjektas jis tam tikra prasme pats moderuoja ir modeliuoja socialinę aplinką.

B. Bitinas (2004), aptardamas klasės auklėtojo funkcijas, pabrėžia, kad viena jų – *siekti bendrų reikalavimų mokykloje ir šeimoje, palaikyti nuolatinį ryšį su mokinio tėvais*. Mokinių tėvai – brandaus amžiaus, įvairaus socialinio statuso, atskirų profesijų atstovai, t. y. produktyviausia visuomenės dalis. Remiantis šalies švietimo sistemą reglamentuojančiais norminiais aktais (išsamiai ir konkrečiai mokinių tėvų / globėjų / rūpintojų teises ir pareigas reglamentuoja Lietuvos Respublikos švietimo pakeitimo įstatymas: 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281) bei pastarojo laikmečio filosofų, pedagogų, sociologų tekstais, mokinių tėvai

laikomi mokyklos bendruomenės nariais. Teoriškai dėl jų dalyvavimo modeliuojant ugdymo turinį bendrojo lavinimo mokykloje problemų nekyla, tačiau ugdymo realybėje yra kiek kitaip. Ilgalaikiai tyrimai (Grincevičienė 2006; 2010; 2012) atskleidžia, kad mokinių tėvai nesijaučia esą mokyklos bendruomenės sudedamąja dalimi – jų ir mokyklos sąveika nėra glaudi. Tyrimų duomenų analizė nedviprasmiškai byloja, kad kas antras mokyklinio amžiaus vaikų tėvas / motina / globėjas su mokykla bendrauja tik epizodiškai – per susirinkimus. Kokybinė tyrimo duomenų analizė (tėvų laišakai, pokalbiai) atskleidė, kad jie galėtų ir norėtų aktyviau veikti projektuojant ir modeliuojant esminius ugdymo proceso aspektus, t. y. jaustis visaverčiais mokyklos bendruomenės nariais. Šeimos nėra abejingos švietimo sistemos pertvarkos vyksmui ir pageidautų, kad ugdymo proceso organizatoriai išsiklaustų į jų mintis, siūlymus ir priimdami esminius sprendimus į tai atsižvelgtų. Tačiau minėtoje situacijoje iniciatoriaus vaidmens mokinių tėvai nesiima, tad lyderio statusu besinaudojančiai pedagogų bendruomenei dera ieškoti būdų ir metodų, kaip toliau tobulinti mokyklos ir visuomenės ryšius. Nuosekliai su mokykla bendrauja tik kas ketvirtas penktas mokinio tėvas / motina / globėjas. Į ugdymo instituciją esant reikalui užsukama tik iš kas penktos šeštos šeimos, kurioje auga mokyklinio amžiaus vaikai. Tyrimais nustatytas ryšys tarp tėvų / globėjų / rūpintojų lyties, išsilavinimo ir sąveikos su mokykla stiprumo: moterys su pedagogais bendrauja glaudžiau negu vyrai; jauni (iki 40 metų) tėvai vaikų mokyklose lankosi dažniau negu vyresnio amžiaus asmenys; aukštąjį bei aukštesnįjį išsilavinimą turinčių asmenų kontaktai su mokykla dažnesni negu mokinių tėvų / globėjų / rūpintojų su viduriniu ir profesiniu išsilavinimu. Todėl mokinių tėvų išsilavinimą galima sąlyginai laikyti vienu iš veiksnių, laiduojančių kokybiškesnę šeimos ir mokyklos partnerystę.

Pradinukų tėvai – išskirtinė visuomenės grupė. Tyrimais atskleista, kad jų ir mokyklos partnerystė yra tvirčiausia. Pradinukų tėvams ypač neramu dėl vaikų savijautos mokykloje. Jiems rūpi, kad vaikai išsaugotų gerų rezultatų motyvaciją ir neprarastų noro lankyti mokyklą. Kaip byloja tyrimų rezultatai, rečiausiai mokykloje lankosi penkiasdešimtmetį perkopę asmenys. Šie tėvai ir anksčiau (mokykloje mokantis vyresniems jų vaikams) su mokytojais bendravo gana epizodiškai: esant reikalui, per susirinkimus, pakvietus mokyklos administracijai.

Įvertinus mokinių tėvų / globėjų / rūpintojų išsakytas mintis, paaiškėjo, kad tėvams kelia nerimą per didelis mokymosi krūvis, išaugusios namų darbų apimtys, netinkamai organizuojama popamokinė veikla, sudėtingi (problemiški) mokytojų ir mokinių santykiai. Taigi toliau modeliuojant ugdymo procesą šalies bendrojo ugdymo mokyklose derėtų siekti organišką mokinių tėvų ir mokyklos sąveiką, nes tai – vienas pagrindinių jaunosios kartos gerų mokymosi rezultatų ir optimalaus išsimokslinimo garantų. Tik glaudžiai bendradarbiaujant visiems ugdymo dalyviams tikėtina, kad švietimo kaitos procesas gali tapti visos visuomenės kuriamu projektu.

IŠVADOS

S. Šalkauskio tekstuose pedagoginė tematika yra lygiagreti ir adekvati filosofinei minčiai. Integralinis sintetizmas ir idealistinis realizmas – išskirtinės S. Šalkauskio filosofijos žymės. Idealistinis realizmas suponavo pagrindinę filosofo tekstų (ypač pedagoginių) mintį, kad realybė stengiasi pakilti ligi savo pirmavaizdžio ir su juo sutapti. Tiesiogiai filosofą veikusi socialinė realybė (ugdymo tikrovė) skatino jį kurti bei plėtoti pedagogines koncepcijas, kuriose realus gyvenimas derinamas su idėja ugdyti žmogų kaip asmenybę su visais galimais ryšiais (vidiniais ir išoriniais).

Ir šiandien tebėra aktuali S. Šalkauskio pedagoginius tekstus persmelkusi filosofinė mintis, kad pedagogika esti paremta gyvenimo filosofija. Akivaizdus mokyklos ryšys su pasaulėžiūra, šeima, valstybe. Išskirtinis dėmesys teikiamas mokyklos ir šeimos (pagrindinių socializacijos institutų) santykiams: aptariamos ugdomosios tėvų teisės bei prievolės savo vaikų atžvilgiu, į mokyklą siūloma žvelgti kaip į papildomo auklėjimo šeimoje tęsinį, apibrėžiamos tėvų teisės mokyklos atžvilgiu. Akivaizdi mokyklos ir šeimos sąveikos plėtotės erdvė: nuo tiesioginio bendravimo iki organiškos partnerystės ir veiklos pariteto pagrindu.

Dabarties mokyklos edukacinių procesų kaitos erdvėse akivaizdi S. Šalkauskio pedagoginių idėjų recepcija. Švietimo sistemos kaitą reglamentuojančiuose norminiuose aktuose pabrėžiama mokyklos ir šeimos partnerystė: mokinių tėvai – ugdymo dalyviai, turintys apibrėžtas teises ir pareigas; mokinio šeima – mokyklos bendruomenės sudedamoji dalis, todėl jos dalyvavimas konstruojant ir organizuojant ugdymo procesą mokykloje yra būtinas ir gana svarbus.

Tyrimais atskleista, kad realybėje mokinių tėvų partnerystė su mokykla nėra stipri: su mokytojais glaudžiai bendrauja tik kas trečia bendrojo lavinimo pakopoje besimokančio mokinio šeima; didžioji dalis tėvų su pedagogais ryšius palaiko tik epizodiškai, t. y. per tėvų susirinkimus arba esant reikalui; pastaruoju laikotarpiu modeliuojant ir organizuojant ugdymo procesą mokinių tėvų indėlis tebuvo epizodiškas. Tikėtina, kad labiau įtraukus mokinių tėvus į ugdymo proceso modeliavimą, paspartėtų ir palengvėtų mokiniui draugiškos ugdymo(si) aplinkos kūrimo ir mokymo organizavimo procesas.

Gauta 2013 09 04

Priimta 2014 07 04

Literatūra

1. Ballantine, J. H. 2001. *The Sociology of Education: A Systematic Analysis*. New Jersey.
2. Bitinas, B. 2004. *Hodegetika*. Vilnius: Kronta.
3. Grincevičienė, V. 2006. „Mokinių tėvų požiūris į mokyklą ir ugdymo procesą“, *Pedagogika: mokslo darbai* 83: 174–180.
4. Grincevičienė, V. 2010. *Mokyklos kaitos erdvės ir linkmės*. Vilnius: VPU, 12–20.
5. Grincevičienė, V. 2012. „Mokyklų tinklo pertvarka: mokytojų ir mokinių tėvų požiūris“, *Mokytojų ugdymas: mokslo darbai* 18(1): 47–58.
6. Jovaiša, L. 2001. *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai: ŠU, 71–78.
7. Kačerauskas, T. 2010. „Education of Coexistence as Techne Tou Biou“, *Santalka: Filosofija, Komunikacija* 18(3): 31–39.
8. Maceina, A. 1998 (1936). „Prof. Stasio Šalkauskio pedagogika jo 50-ies metų sukakties proga“, in S. Šalkauskis. *Raštai*. T. VI. Vilnius: Mintis, 6.
9. Rolle, H. 1926. *Vierteljahrschrift für Wissenschaftliche Pädagogik*. Verlag Ferdinand Schöningh GmbH & Co.
10. Šalkauskis, S. 2002 (1927). *Raštai*, T. VII. Vilnius: Mintis, 692–679.
11. Šalkauskis, S. 1998 (1933). *Raštai*. T. VI. Vilnius: Mintis.
12. Targamadžė, V. 2010. *Alternatyvi bendrojo lavinimo mokykla: mokyklos naratyvo kontūrai*. Vilnius: VU.
13. Vaitkevičius, J. 2001. *Istorinė (lyginamoji) didaktika*. Vilnius: VPU.

VILIJA GRINCEVIČIENĖ

The peculiarity of school and family in S. Šalkauskis' philosophy and educational reality

Summary

The article discusses the peculiarity of interaction between school and family in the texts of Stasys Šalkauskis and in the contemporary reality of education. The major thesis is drawn: a model of the interaction between the school as a community and other natural factors, especially the family, is presented in Stasys Šalkauskis' philosophy, which is grounded on the methodology of reality cognition, and is directed towards the attempt to develop a human as a personality. The school as a community can perform its function provided all its members cooperate, hear out each other, and seek for common goals related to social life. With regard to the major thesis, the minor thesis is drawn: normative acts regulating the changes of education system and scientific works emphasize that learners' parents / foster-parents / caregivers are part of school community; however, the connections between the school and family are not tight in the educational reality. The lasting research has revealed that the greater majority of parents / foster-parents / caregivers visit schools and meet the teachers only during parents' meetings or when there is a necessity. Merely every fourth family closely and efficiently cooperates with the school. It is obvious that features of the interaction between school and family of Stasys Šalkauskis' philosophy and in the contemporary reality of education are not adequate.

Key words: integral synthetism, ideal realism, school community, family, educational reality